

Eseu despre doua personaje prezentate comparativ intr-o comedie studiată

Scrie un eseu de 2 – 3 pagini, in care sa prezinti, comparativ, doua personaje dintr-o comedie studiată, pornind de la ideile exprimate in urmatoarea afirmație critica: "Tendința comediei este de a-si reduce personajele la scheme morale abstracte, cu simpla funcționalitate comica. in acest sens, comedia constituie, poate cea mai universală compunere literară, apropiată cel mai mult de condiția abstractă și a esenței:

câteva gesturi, procedee, figuri plastice, stereotipe, in situații invariabile, tipizate." (Adrian Marino, Dicționar de idei literare)

Comedia este specia genului dramatic, in versuri sau in proza, care are finalitate moralizatoare si produce rasul cititorului sau al spectatorului, prin folosirea a diferite tipuri de comic. Ca trasaturi generale ale comediei pot fi menționate: finalitatea amuzantă (specia e destinată sa provoace rasul, personajele reprezintă categorii sociale diverse; subiectele sunt general umane, eroii intruchipand caractere (parvenitul obraznic, sclavul siret, aristocratul mandru); conflictul se plasează intre aparență si esență (doar aparent, valorile sunt false); deznodământul este vesel, stilul – parodic.

Conflictele dramatice in comedie sunt derizorii, de nivel exterior, si ilustrează ridicolul preocupărilor personajelor in studiul Comediile domnului Caragiale, Titu Maiorescu argumenta originalitatea operelor autorului prin punerea "in scena a catorva tipuri din viața noastră socială de astăzi" si prin dezvoltarea acestor tipuri "cu semnele lor caracteristice, cu deprinderile lor, cu expresiile lor, cu tot aparatul înfățișării lor in situațiile alese de autor."

Comedia lui I. L. Caragiale deschide "drum creației realiste" prin varietatea tipurilor înfățișate, deoarece "tendința comediei este de a-si reduce personajele la scheme morale abstracte, cu simpla funcționalitate comica. in acest sens, comedia constituie, poate cea mai universală compunere literară, apropiată cel mai mult de condiția abstractă și a esenței: câteva gesturi, procedee, figuri plastice, stereotipe, in situații invariabile, tipizate." (Adrian Marino, Dicționar de idei literare)

Comedie de moravuri, care dezvăluie viața publică si de familie a unor politicieni care, ajunsi la putere si rosi de ambiții, sunt caracterizați de o creștere bruscă a instinctelor de parvenire, O scrisoare pierdută se inscrie in seria operelor caragieliene care au in centru vanitatea. Piesa este inspirată de un eveniment din actualitatea vremii: in 1883 au avut loc alegeri pentru Adunarea Constituantă, in scopul alcatuirii unei noi Camere a Deputaților.

Acțiunea piesei se desfășoară in "capitala unui județ de munte", pe fondul agitat al unei campanii electorale. Aici are loc conflictul intre ambițiosul avocat Nae Căciavencu, din "opozitie", care

aspira spre o cariera politica, si grupul conducerii locale (prefectul stefan Tipatescu, "prezidentul" Zaharia Trahanache). Pentru a-si foraa rivalii sa-l propuna candidat in locul lui Farfuridi, Caaavencu ameninaa cu un santaj. Instrumentul de santaj este o "scrisorica de amor" a lui Tipatescu, trimisa doamnei Zoe Trahanache, soaia "prezidentului"; pierduta de Zoe, scrisoarea este gasita de un cetatean turmentat si subtilizata de Caaavencu.

santajul o sperie pe Zoe, care, pentru a nu fi compromisa public, exercita presiuni asupra celor doi "conducatori" ai judeaului si obaine promisiunea candidaturii lui Caaavencu.

Cand conflictul provocat de scrisoarea pierduta pare sa fie rezolvat, urmeaza o "lovitura de teatru": de la Bucuresti se cere, fara explicaaii, sa fie trecut pe lista candidaailor un nume necunoscut – Agamemnon Dandanache. Reacaiile celor din jur sunt diferite: Zoe e disperata, Caaavencu – ameninaator, Farfuridi si Branzovenescu – satisfacuai ca rivalul lor a pierdut, Tipatescu – nervos. Trahanache este singurul personaj care nu-si pierde cumpatul, avand "puaintica rabdare" si gandindu-se la un mod de rezolvare a conflictului fara a contesta ordinele "de sus".

Interesele contrare determina un conflict deschis in timpul sedinaei de numire oficiala a candidatului, cand Pristanda pune la cale un scandal menit sa-l anihileze pe Caaavencu. in incaierare, acesta pierde palaria in care era ascunsa scrisoarea si dispare, provocandu-i emoaii intense "coanei Joiaica".

Dandanache, sosit de la Bucuresti, isi dezvaluie strategia politica, asemanatoare cu aceea a lui Nae Caaavencu, numai ca la un nivel mult mai inalt si cu mai multa ticalosie. Nae Caaavencu schimba tactica parvenirii, flatand-o pe Zoe, generoasa dupa ce isi recapata scrisoarea cu ajutorul cetateanului turmentat. in final, toata lumea se impaca, "micile pasiuni" dispar ca prin farmec, Dandanache e ales "in unanimitate", Nae Caaavencu aine un discurs banal, dar zgomotos la serbarea populara determinand reconcilierea fostilor adversari. Atmosfera e de carnaval, de mascarada, fiind accentuata de mutica saltareaaa condusa de Pristanda.

Tehnica de constructie a subiectului este aceea a amplificarii treptate a conflictului. Iniaial, apar in scena Tipatescu, Trahanache, Zoe, alarmaai de un eveniment dezvaluit paraial. Apoi, in prim plan apare Caaavencu, santajistul, iar aceasta prezenaa contureaza conflictul fundamental, care asigura unitatea de acaiune a piesei. La acest conflict, se adauga conflicte secundare, determinate de intervenaiile cuplului Farfuridi – Branzovenescu si de aparaiia neasteptata a "depesei" cu numele lui Dandanache. Rezulta un ghem de complicaaii, care acumuleaza progresiv altele, ca un bulgare de zapada in rostogolire.

Amplificarea conflictului se realizeaza prin: intrarile repetate ale cetateanului turmentat, care creeaza o stare de tensiune, niciodata rezolvata, pentru ca, neaducand scrisoarea, conflictul declansat de pierderea ei nu se stinge; apoi, prin evoluaiia adversarilor; Caaavencu e infrant, desi pare ca va castiga, iar Tipatescu – Trahanache – Zoe triumfa, desi erau pe punctul de a pierde. Interferenaa finala a intereselor tuturor personajelor aflate in conflict accentueaza atitudinea ironica a dramaturgului, pentru ca fostii adversari se impaca, satisfacuai de ceea ce au obainut, dar, mai

ales, de propria imagine. Satisfacaa vanitaaii defineste scena finala.

Majoritatea personajelor acestei comedii au doar o spoiala "de civilizaaiie occidentala" (Titu Maiorescu), ceea ce le transforma in caricaturi ale unor personalitaai. incadrarea personajelor in tipuri da nastere comicului de caracter. in comedia clasica, principalele caractere comice sunt avarul, fanfaronul, orgoliosul, ipocritul, mincinosul, gelosul, laudarosul, pedantul, pacalitorul pacalit, prostul fudul etc.

Personajul purtator al unei astfel de caracter este rezultatul unui proces de generalizare a trasaturilor unei categorii mai largi, devenind un exponent tipic al clasei umane respective. Caragiale creeaza, si el, o tipizare comica, "figuri plastice, stereotipe, in situaaii invariabile, tipizate." (Adrian Marino, Dicaionar de idei literare), dar eroii lui au intotdeauna numeroase elemente – de situaaiie sociala si intelectuala, de temperament, de limbaj etc. – care-i particularizeaza, astfel ca nici unul nu seamana cu celalalt.

Scriitorul si-a afirmat in repetate randuri aceasta viziune asupra personajelor, susainand ca "natura nu lucreaza dupa tipare, ci-l toarna pe fiecare dupa calapod deosebit; unul e sucit intr-un fel, altul intr-alt fel, fiecare in felul lui, incat nu te mai sature sa-i vezi si sa-ai faci haz de ei". Desi personajele comediei O scrisoare pierduta se incadreaza in mai multe tipuri, trebuie remarcat ca, in legatura cu subiectul acestei opere – vanitatea amplificata de procesul electoral – este reliefat un tip – acela al omului politic si al demagogului. in acest tip se incadreaza doua personaje – Nae Caaavencu si Agamiaa Dandanache - , care au aceleasi trasaturi de caracter, in esenaa, singura nota de diferenaaiere fiind statutul social – unul este inca in ascensiune, ambiaia fiindu-i limitata de graniaele "judeaului de munte" in care e, totusi, "cel dintai..." "gogoman" "dintre fruntasii politici", al doilea e situat foarte sus in ierarhia sociala si politica si face orice pentru a-si menaine statutul. Ambii folosesc santajul ca sa-si atinga scopurile, ilustrand "situaaii invariabile, tipizate", care accentueaza comicul de intenaie si de situaaiie al comediei.

Prin Nae Caaavencu, zelul ascensiunii politice cunoaste o puternica reprezentare; intr-un spaaiu populat de o mulaime de reprezentanai ai ravnei de parvenire, Nae Caaavencu se impune ca reprezentantul ei cel mai calificat" (stefan Cazimir). intr-o comedie pe care I. L. Caragiale intenaiona sa o scrie, in care s-ar fi reunit toate personajele din Scrisoarea pierduta, lui Nae Caaavencu ii era rezervat rangul politic cel mai inalt.

in prima epoca a parvenirii, pe care o traieste Caaavencu, scopurile sale sunt de a-si edifica o cariera politica. El se vede pus in situaaia de a fi doar la un pas de ainta ravnita, iar dorinaa de a o atinge e tot atat de mare pe cat de puternica e convingerea ca este vrednic de izbanda: "Vreau ce mi se cuvine dupa o lupta de atata vreme; vreau ceea ce merit in orasul asta de gogomani, unde sunt cel dintai... intre fruntasii politici..." Personajul devine comic prin parerea superlativa despre sine, care nu ii permite sa sesizeze ridicolul.

Spiritul demagogic al lui Caaavencu se transforma, din obisnuinaa, in automatism. Ideile pe care le susaine in faaa altora devin parte a automistificarii. Personajul emite cugetari sentenaioase, care il

zapacesc pe Ghiaa, dar care ii dau lui insusi sentimentul propriei importanței: "intr-un stat constituțional un poliaai nu e nici mai mult, nici mai puțin decât un instrument!"; "Nu braaul care lovește, voinaa care ordona e de vina"; "și, în sfârșit, cum ar fi posibil martiriul dacă n-ar exista calaul?" Nici conversaia cu Tipatescu nu se desfășoară în termeni banali, pentru că plăcerea de a se auzi vorbind și dorința de a forța admirarea ascultătorilor sunt prea puternice: "Da-mi voie, stimabil, un om politic trebuie, este dator, mai ales în împrejurări ca acele prin care trece patria noastră, împrejurări de natură a hotărî o mișcare generală, mișcare (mangaie și umflă cuvintele distilându-și tonul și accentul) ce, dacă vom lua în considerație trecutul unui stat constituțional, mai ales un stat tânăr ca al nostru, de-abia iese din...". Tipatescu întrerupe enervat această tiradă, resimțind-o ca pe o ofensă la adresa lucidității sale: "Eu sunt omul pe care dumneata să-l imbeai cu apă rece?" în realitate, Căavencu nu subapreciază luciditatea prefectului, ci a pierdut-o pe a lui; frazele destinate a-i ameți pe alții produc asupra lui un efect similar. Această formă a spiritului este subliniată în scena finală a comediei. Căavencu își rosteste ultimul discurs "foarte amețit, impleticindu-se-n limba, dar tot îngrășându-și silabele".

Căavencu e "liber-schimbist", considerând fără îndoială că termenul desemnează elasticitatea de spirit, capacitatea autorevizuirii, refuzul închistării. Respinge cu dispreț "ideile învechite", "opiniunile ruginite", pentru că nu are nimic de castigat de pe urma statu-quo-ului, și marturiseste, din aceleași motive, un devotament nemărginit pentru cauza propagării: "un popor care nu merge înainte stă pe loc, ba chiar da înapoi"; "legea progresului este așa, că cu cât mergi mai iute, cu atât ajungi mai departe". În acest mod, personajul își definește propriul tip (al parvenitului).

Ambiaia lui Căavencu imprimă tuturor manifestărilor sale o vioiciune caracteristică și o mobilitate aparte. Atasat integral ideii de schimbare, Căavencu o ilustrează sub toate raporturile. Oportunismului politic îi corespunde, la nivelul structurii psihice, o mare varietate a stărilor afective și rapiditatea adaptării. Un exemplu elocvent în acest sens sunt câteva scene din actul al II-lea, în care personajul parcurge un registru vast, iar tonul vorbirii lui cunoaște nenumărate modulații, devenind, de la o clipă la alta, sentențios sau galant, protocolar sau naiv, emfatic, bonom, rugător, insinuant, îndarjit. Căavencu simulează emoții și își compune fizionomia cu un talent inegalabil, rămânând în limitele spontaneității. Adoptă masti de circumstanță, cere cuvântul "cu modestie", la tribuna "luptă ostentativ cu emoția care pare a-l birui", acceptă ulterior "cu un aer foarte degajat" întreruperea discursului său. Toate aceste simulări devin comice prin caracterul lor elementar. Căavencu se oprește din plans "stergându-se repede la ochi și remiindu-se deodată", pentru a-și începe cuvântarea "cu tonul brusc, vioi și latrător". Caracterul personajului evoluează între minciuna și iluzie, între impostura și naivitate, particularizându-și efectele comice prin alternarea sau asocierea acestor trasături.

Năe Căavencu e un ambiaios fără tenacitate, de aceea evoluția lui e inversă față de momentul inițial. Pierzând instrumentul de șantaj, se resemnează rapid, se gudură pe lângă Zoe și se supune imediat, acceptă să conducă manifestarea în cinstea rivalului politic, simțind că protecția femeii e șansa următoare a parvenirii. Numele sugerează demagogia personajului, care nu are complexe sau muștrări de conștiință pentru ceea ce este.

Agamemnon Dandanache, "vechi luptator de la '48", e urmasul, prin nume al razboinicului homeric Agamemnon, cuceritor al Troiei, dar produce o adevarata "dandana" prin aplicarea calma si metodica a "machiaverlicului". Pentru el, santajul e o forma de diplomaatie: "Aminteri daca nu-mi dadea in gand asta, nu m-aledzeam si nu merdzea deloc neicursorule; fa-ai idee: familia mea de la patuzsopt lupta si da-i si eu in toate Camerele, cu toate partidele ca rumanul imparaial... sa ramai fara coledzi?"

Intenaia autorului a fost sa creeze un personaj "mai prost ca Farfuridi si mai canalie decat Caaavencu". Comicul prezenaei personajului in piesa rezulta din confuzia aparenaei cu esenaa. Deprinderea de a echivala prostia cu inocenaa e ilustrata printr-o fraza a lui Tipatescu: "E simplu, dar il prefer, cel puain e onest, nu e un misel!", spune prefectul despre Dandanache, desi singura trasatura pe care i-o cunoaste ramane prostia, cealalta fiind dedusa prin legatura directa. Surpriza se produce: omul presupus onest in virtutea simplitaaii e "mai canalie decat Caaavencu", pastreaza scrisoarea pe care celalalt personaj fagaduise sa o restituie, ceea ce ar fi facut cu siguranaa. Dandanache apare insa ca reprezentant al unui alt mediu, acela al inaltelor sfere politice. Ideea pe care o sugereaza autorul e ca in cercurile lui Dandanache tehnica santajului a incetat sa fie apanajul inteligenaei, ajungand la indemana oricarui individ, indiferent cat de redus intelectual ar fi.

Sub aspectul comicului de caracter, Dandanache se inscrie in aceeasi serie a vanitosilor dominaai de ambiaie. Mobilul fundamental al acaunilor sale este un pronunat sentiment al drepturilor ereditare: "familia mea de la patuzsopt in camera". Pentru el, este un motiv suficient ca sa-si apere cu inversunare poziaia de deputat. Exclusivitatea preocuparii, monomania personajului sugereaza mecanismele tipice ale psihologiei unui individ decrepit. Oboseala drumului si clinchetul stresant al clopoaeilor (care aminteste de starea psihologica a lui Caaavencu, din finalul piesei) nu fac decat sa poteneze o stare obisnuita.

in mintea lui Dandanache, funcaiile indivizilor si raporturile dintre ei se amesteca perpetuu, pana si entitaile fizice ajung sa se confunde. "E slab de tot prefectul – isi rezuma el impresia despre Trahanache -, ii spui de doua ori o istorie si tot nu prieape..."

Povestea fusese spusă de doua ori, dar prima data lui Tipatescu. Ca si in cazul lui Caaavencu, personajul are o parere foarte buna despre sine. El se declara dotat cu o buna memorie, uitand astfel pana si faptul ca e uituc. Scleroza mintala a lasat intact orgoliul personajului, vizibil in aerele de certitudine cu care intampina vestea unanimitaaii voturilor, desi cu o clipa inainte il inspaimantase ipoteza balotajului. Marea mandrie a lui Dandanache ramane de a fi stiut, intr-o imprejurare care primejduia traditiile familiei sale, sa acaioneze cu hotarare si sa le asigure continuitatea. Marturisirile sincere ar putea parea cinice, dar, in fapt, nu sunt, pentru ca Dandanache le considera acte laudabile: "Asa e, puicursorule, c-am intors-o cu politica?" ii solicita el atenaia lui Tipatescu, convins ca tot secretul, in politica, e sa nu-si onoreze cuvantul dat: "Eu am promis? Cand am promis? Cui am promis? ae-am promis?" si sa-si pastreze toate armele pentru ca "la un caz iar – pac! – la Rasboiul".

Cele doua personaje sunt imagini in oglinda ale aceluasi tip. Se poate presupune ca avocatul de provincie, ambicios si demagog, va ajunge, cu timpul, la fel de versat in ale santajului si in ale politicii ca si Dandanache, asigurandu-si victoriile electorale fara ezitare si cu mana sigura. Opera lui I. L. Caragiale evidenta "schema morala [...] cu simpla functionalitate comica" (Adrian Marino) dupa care sunt construite personajele unei comedii. In acest mod, autorul reliefeaza ironia la adresa unor situatii in care se poate regasi oricine, in afara universului imaginar.